

Használat- és igény- vizsgálat

05/264

BEREZKINA, N.U.: Ispol'zovanie elektronnyh informacionnyh resursov v CNB NAN Belarusi = Naučn. Teh. Bibl. 2004. 12.no. 53-58.p.

Elektronikus források használata a Belorusz Tudományos Akadémia központi tudományos könyvtárában

Akadémiai könyvtár; Elektronikus dokumentum

Fehéroroszország Nemzeti Tudományos Akadémiája Központi Tudományos Könyvtára (Central'naâ nauënaâ biblioteka Nacional'noj akademii nauk, CNB NAN) 2005 februárjában ünnepelte fennállásának 80. évfordulóját. Fő feladata a tudomány valamennyi területén a tudósok, tanárok, szakemberek információellátása a nyomtatott dokumentumok, információs adatbázisok és optikai lemezek optimális használatával.

Saját elektronikus források előállítása. A saját előállítású 14 adatbázis között bibliográfiai, referáló és teljes szövegű adatbázis egyaránt található. Tematikájukat tekintve elsősorban az országhoz kötődnek, mint a kutatómunkákról vagy a nyelvről tájékoztató források. A Belorusz Nemzeti Könyvtárral és a köztársaság ágazati könyvtáraival együttműködésben készül a *Csernobil* (Černobyl') nevű adatbázis.

A könyvtörténeti emlékek szkennelésével és digitalizálásával a régi és értékek dokumentumokat védik, és vonják ki a közvetlen használatból. A nyelvi emlékek őrzését szolgálja az Elnöki könyvtárral és

a nemzeti könyvtárral együtt készített *Radzibiliana* nevű adatbázis.

A könyvtár honlapja 1998 februárja óta érhető el. Ezen a könyvtárral kapcsolatos információkat lehet találni, el lehet jutni az elektronikus katalógushoz, a könyvtárba járó folyóiratok jegyzékéhez, a saját építésű és átvett adatbázisokhoz, valamint a *Zöld Belorusz* (Zelenaâ Belarus') c. ökológiai kiadványhoz.

Elektronikus katalógus. A könyvtárban 1994 óta működik elektronikus katalógus, amelyben nemcsak az új szerzeményeket dolgozzák fel, hanem folyik a betűrendes katalógus visszamenőleges konverziója is. A katalógusban megtalált dokumentumokat meg is lehet rendelni akár olvasótermi használatra, akár kölcsönzésre.

1998 óta folyik a nemzeti szintű közös katalógus építése. A munka a Nemzeti Könyvtár és a CNB NAN állománya alapján indult, majd a tudományos könyvtárak is csatlakoztak.

Elektronikus hordozón megjelenő dokumentumok beszerzése. A CNB NAN-ban mintegy 100 bibliográfiai, referáló és teljes szövegű adatbázis található optikai lemezen. A könyvtárban a felhasználók elérhetik a VINITI referáló adatbázisait (biológia, fizika, kémia, genetika témában), az INION humán- és társadalomtudományi adatbázisait, az ukrán referáló adatbázist (Ukrainskij referativnyj žurnal), a Science Citation Indexet, az EBSCO referáló és teljes szövegű adatbázisait (több mint 90 CD-n), valamint a kézikönyv jellegű adatbázisokat (pl. Britannica, Polyglossum, Multimedia World Factbook stb.), és sok mást.

Az elektronikus források hálózati elérése. Az oroszországi könyvtárak és tudományos intézmények

konzorciumába való belépéssel a CNB NAN lehetőséget kapott az Oroszországi Tudományos Kutatási Alap (Rossijskij fond fundamental'nyh issledovaniy = RFFI) által létrehozott tudományos elektronikus könyvtár elérésére. Ebben a gyűjteményben az Elsevier, a Kluwer, az Academic Press, a Blackwell Publishers stb. kiadók több mint 1500 tudományos folyóiratában megjelent cikkek találhatóak.

A könyvtárban működő internetes elérési központból a következő adatbázisokat, illetve szolgáltatásokat lehet elérni:

- EBSCO adatbázisok,
- Blackwell Science adatbázisok,
- a Springer kiadó elektronikus szolgáltatása,
- a *Zentralblatt MATH* matematikai bibliográfiai adatbázis,
- az Európai Mikrobiológiai Társaságok Szövetségének kiadásában megjelenő tudományos folyóiratok elektronikus változatai,
- a Fizikai Intézet (Nagy-Britannia) kiadójának teljes szövegű elektronikus állománya,
- a *Physical Review* elektronikus folyóiratsorozat teljes szövegű állománya, valamint a PROLA archívum 1897-ig visszamenőleg,
- az Ulrich's Periodical Directory nemzetközi adatbázisa,
- a Bowker *GLOBAL Books in Print* nemzetközi adatbázisa,
- a The European Patent Office és a United States Patent and Trademark Office szabadalmi adatbázisai,
- az IEEE egyesülés bibliográfiai adatbázisai.

2004 márciusától a CNB NAN-ból hozzáférhető az Elsevier elektronikus gyűjteményei is a ScienceDirect portálon keresztül.

A folyóiratcikkek másolatait az INASP (nemzetközi hálózat a tudományos publikációk elérésére) szervezet keretében a SUBITO szolgáltatja.

Elektronikus dokumentumszolgáltatás. A belorusz könyvtárakban az első kísérletek folynak az elektronikus dokumentumszolgáltatás technológiájának

bevezetésére a CNB NAN munkatársai által fejlesztett *Germes v3.01* rendszer alkalmazásával.

(Viszocsekné Péteri Éva)

05/265

CALLINAN, Joanne E.: Information-seeking behaviour of undergraduate biology students: a comparative analysis of first year and final year students in University College Dublin = *Libr.Rev.* 54.vol. 2005. 2.no. 86-99.p. Bibliogr.

Alsóéves biológia szakos hallgatók információkeresési szokásai: elsőévesek és végzősök összehasonlító elemzése

Egyetemi hallgató; Használói szokások; Információkeresés

A cikk arra keresi a választ, hogy mi a különbség a University College Dublin elsőéves biológia szakos, illetve végzős biokémia szakos hallgatóinak információkeresési szokásai között, hogy a felmerült szükségleteket kielégítsék. Megvizsgálja, mennyire ismerik a hallgatók a feladataikhoz szükséges források lelőhelyét, miért és hogyan használják az egyetemi, illetve az elektronikus könyvtárat, milyen segítséget kapnak a könyvtárban, és milyen szeretnének kapni a jövőben. Az eredmények azt mutatják, hogy a tanulmányi év szerint különbség van a források használatának mértékében. Kiderült, hogy a fő ok, amiért a biológia szakos hallgatók nem használták a könyvtár elektronikus adatbázisait, nemcsak a webhelyek és az interneten elérhető jegyzetek elérhetősége volt, hanem az is, hogy nem tudtak ezekről.

(Autoref. alapján)

DEARNLEY, James – MCKNIGHT, Cliff – MORRIS, Anne: Electronic book usage in public libraries. A study of user and staff reactions to a PDA-based collection = J.Librariansh.Inf.Sci. 36.vol. 2004. 4.no. 175-182.p. Bibliogr.

Az elektronikus könyvek használata a közkönyvtárakban. A médium fogadtatása a használók és a személyzet körében az essexi könyvtári hálózatban

Elektronikus könyv; Használói szokások; Közművelődési könyvtár; Személyzet; Továbbképzés

A LASER Alapítvány támogatásával az e-könyvek szolgáltatását vizsgálták Essex megye közkönyvtáraiban a 2004 januárjától áprilisáig tartó időszakban. A projektben közreműködtek a Co-East konzorcium és a Loughborough-i Egyetem tájékoztatástudományi tanszékének munkatársai is.

A közkönyvtárak egyelőre vonakodnak beilleszteni az e-könyveket szolgáltatásaik közé, mégpedig a következő okok miatt: nem tartják megfelelőnek a kínálatot, sokallják a költségeket (bevezetés, licenck, fenntartás), gondok vannak a formátumokkal, nincsenek szabványok, az e-könyvek használhatósága nem vethető össze a hagyományos könyvekével. Lehetséges előnyök viszont: nő a könyvtár presztízse, és a gyűjtemény naponta 24 órán át hozzáférhető azok számára, akik internet-kapcsolattal rendelkeznek.

A személyzet számára Essexben bevezető jellegű, majd formális képzést tartottak (az e-könyvekről általában, a szoftverről és a hardverről), ahol azokat oktatták, akik a tanultakat kollégáiknak, elsősorban a mozgókönyvtárak személyzetének továbbadják. A könyvtárosok nagy érdeklődést tanúsítottak, ami a későbbiekben a használókra is hatással volt. Az e-könyveket iPAQ eszközökön bocsátották a használók rendelkezésére. A készülékeket előzetesen felkészítették az e-könyvek szolgáltatására (a kipróbálás során három e-könyvet feltöltöttek, megfelelő betűméretet állítottak be stb.). A könyvtáro-

sok a későbbiekben egyénileg konzultáltak a használókkal, milyen beállításokat szeretnének. A szolgáltatás használatát kézikönyv és ügyfélszolgálat támogatta. A későbbiekben OverDrive néven e-könyvgyűjteményt hoztak létre, amely változatos műfajú műveket tartalmazott.

A szolgáltatás fogadtatását egy felmérés keretében vizsgálták. A használók legtöbbször élvezettel használták az e-könyveket, pozitívan értékelték a készülék kis méretét, hordozható voltát, azt, hogy több mű is tárolható rajta, és a szöveg jól olvasható. Szóvá tették viszont, hogy az akkumulátor idővel lemerül, kicsi a képernyő mérete, és hiányoztak nekik a nyomtatott könyv kézbevételekor megszokott érzéketek, a könyv mint fizikai tárgy (amely lapozgatható, az ágyban olvasható stb.). Úgy vélték, hogy az e-könyv olvasásakor nem lehet úgy elmélni az olvasás élményébe, mint ahogy azt megszokták.

A könyvtárosok a szolgáltatás erősségeit a következőkben látták: hordozhatóság, az új technológia pozitív hatása, mozgókönyvtári alkalmazás. A gyengeségek pedig: rövid az akkumulátor élettartama, lemerülése után újrafarmázás szükséges, a használók a készülékekre idegen tartalmat tölthetnek fel (ezek a szempontok lényegében egybeestek a használók felvetéseivel).

Összességében a szolgáltatás kipróbálását a könyvtárosok hasznosnak értékelték. Megállapították, hogy az e-könyveket elsősorban a hagyományos könyvek kölcsönzését kiegészítő szolgáltatásnak kell tekinteni, ezt a kiegészítő jelleget a marketing során is hangsúlyozni kell, és hogy a nyomtatott könyvekhez és a helyi könyvtárakhoz való érzelmi kötődés gátja lehet az e-könyvek elterjedésének. Az e-könyvek elsősorban azok számára előnyösek, akik saját készülékkel rendelkeznek, és jártasak azok használatában. Úgy tűnik, hogy az e-könyvek szolgáltatása előreláthatólag továbbra is kísérleti jellegű marad, meghonosodására még várni kell.

(Hegyközi Ilona)

05/267

ELLIS, David – OLDMAN, Hanna: The English literature researcher in the age of the Internet = J.Inf.Sci. 31.vol. 2005. 1.no. 29-36.p. Bibliogr. 22 tétel.

Az angol irodalom kutatója az internet-korszakban

Elektronikus publikáció; Használoi szokások; Kutató-mint olvasó; Online információkeresés; Számítógép-hálózat; Tájékoztató -humán tudományi

A két szerző annak járt utána, hogy az elektronikus információ forradalma hogyan változtatta meg az angol irodalommal foglalkozó tudósok információkeresési szokásait. A vizsgálatban hatvan kutatót kérdeztek meg elektronikus levélben, hogy milyen a viszonyuk az internethez, mennyire élnek az elektronikus dokumentumokkal, levelezési és publikációs lehetőségekkel, mi a véleményük a „virtuális könyvtár”-ról. Elsősorban az 1992 előtt alapított angol egyetemek oktatóihoz fordultak, de a szélesebb kitékintés érdekében tengerentúli kutatókat is bevonták a felmérésbe. Az egyetemeket véletlenszerűen választották ki. Végül 46 brit és 14 egyéb helyről kapott válasz alapján értékelték a kutatóknak az új technikai lehetőségekhez fűződő viszonyát.

A fontosabb megállapítások a következők:

- a felmérés hasonló eredményeket hozott, mint az 1988-ban elvégzett vizsgálat,
- a kutatók használják az internetet szakmai kapcsolataik ápolására, és
- CD-ROM-okat is használnak alkalmanként kutatásaikhoz;
- többnyire e-mail útján kommunikálnak és használnak online katalógusokat,
- de nem élnek a levelezőlisták adta lehetőségekkel;
- elektronikus publikálás helyett inkább hagyományos folyóiratokban vagy könyvben közlik eredményeiket,
- rendkívül szkeptikusak az elektronikus könyvtárakkal szemben.

A tanulmány ajánlásokat is megfogalmaz a további vizsgálódás számára, elsősorban az elektronikus dokumentumok használata és az információs jártasság, böngészés összefüggései, illetve az egyéb, interneten található szakterületi/tematikus források területén.

(Murányi Lajos)

05/268

HEINSTRÖM, Jannica: Fast surfing, broad scanning and deep diving. The influence of personality and study approach on students' information-seeking behavior = J.Doc. 61.vol. 2005. 2.no. 228-247.p. Bibliogr.

Gyors szörfölés, átfogó böngészés vagy mély búvárkodás. A személyiség és a tanulási szokások hatása a hallgatók információkeresési viselkedésére

Egyetemi hallgató; Felmérés; Használoi szokások; Online információkeresés; Oktatáspszichológia

A cikkben ismertetett tanulmány azt vizsgálta, hogy a hallgatók személyisége és a tanuláshoz való hozzáállása hogyan hat információkeresési magatartásukra. Ennek megfelelően külön kérdőíveket használtak a személyiség, a tanulási szokások és az információkeresési magatartás felmérésére. A felmérésben 305, éppen a posztgraduális (Masters) szakdolgozatán dolgozó hallgató vett részt. A választások statisztikai elemzése háromféle információkeresési módszert mutatott ki: a „gyorsböngészés” (fast surfing) a felszínes tanulóssal, az erősen érzelmi alkattal, az új tapasztalatok felé való alacsony nyitottsággal és az alacsonyfokú lelkiismeretességgel párosult; a „széles átfésülés” (broad scanning) a nyitottsághoz és a versenyképességhez kötődött; a „mélyre ásás” (deep diving) az elemző típusú hallgatókra volt jellemző, akik részletesen és mélyrehatóan megtervezik a tanulási folyamatot.

(Autoref. alapján)

05/269

SHENTON, Andrew – DIXON, Pat: How do youngsters use public libraries to find non-fiction books? The results of a recent research projekt = Public Libr.Q. 23. vol. 2004. 3/4.no. 77-98.p. Bibliogr.

Hogyan használják a fiatalok a közkönyvtárakat, és hogyan keresnek benne ismeretterjesztő irodalmat? Egy kutatás eredményei

Felmérés; Használói szokások; Ifjúsági olvasó; Köz-művelődési könyvtár

[A forrás-folyóirat az alábbi címen szerezhető be: HAWORTH DOCUMENT DELIVERY CENTER, Haworth Press, Inc., 10 Alice Street, Binghamton, N. Y. 13904]

Annak ellenére, hogy az Egyesült Királyságban igen elterjedt az elektronikus kiadványok használata, sok fiatal számára ma is fontos információforrást jelent a közkönyvtárak könyvkínálata. A cikk egy brit felmérés eredményeire épít, amely azt vizsgálta, hogyan keresik a fiatalok az ismeretterjesztő irodalmat ezekben a könyvtárakban. Akik ismerték a könyvek tárgyi elrendezését a polcokon, azok egyenesen odamentek az állomány megfelelő részéhez. Mások, akik nem ismerték a keresett téma helyét, a polcokon lévő címkék és a falfeliratok segítségével próbáltak eligazodni, a könyvtárosoktól kértek segítséget, vagy a tárgyi mutatókat tanulmányozták. A legtöbb használó nem egy bizonyos könyvet akart kikölcsönözni, hanem téma szerint keresett. Nagyfokú tudatlanságot tapasztaltak mind a könyvtári terminológia, mind a könyvek épületen belüli lelőhelye tekintetében. A cikk a felmérés eredményei alapján ajánlásokat fogalmaz meg a gyakorlati tennivalókra, és javaslatokat tesz a jövőbeli kutatásra.

(Autoref.)

05/270

WEILER, Angela: Information-seeking behavior in Generation Y students. Motivation, critical thinking, and learning theory = J.Acad.Libriansh. 31.vol. 2005. 1.no. 46-53.p. Bibliogr.

Az Y-generációhoz tartozó (1980 és 1994 között született) diákok információkeresési viselkedése: motiváció, kritikus gondolkodás és tanulásemélet

Egyetemi hallgató; Használói szokások; Használók képzése -felsőoktatásban; Igény; Információkeresés; Olvasás

Különböző vélemények keringenek a felsőoktatásban az Y generáció (1980 és 1994 között születettek) információkeresési készségeiről vagyis inkább annak hiányáról. Azok a diákok, akik jelenleg a felsőoktatásban tanulnak, vagy az elkövetkezendő években fogják megkezdeni tanulmányaikat, már az elektronikus képernyő – televízió, mozi, videó-játékok, számítógép-monitor – előtt nőttek fel. Sokan úgy vélik, hogy ezeknek a diákoknak a kritikus gondolkodása és más kognitív képessége – a testi-fizikai állapotához hasonlóan – megsínylette azt a nagy mennyiségű időt, amelyet ülő helyzetben töltöttek, passzívan befogadva a képeket és szavakat.

A cikk írója az elmúlt években a felsőoktatásban tanuló hallgatók körében készített felméréseket összegzi, és próbálja levonni a következtetéseket a hallgatók motivációjáról, kritikai gondolkodásáról és a tanulási módszereiről. A vizsgálatok során sokan arra a következtetésre jutottak, hogy a diákok gyakran képtelenek a kritikai gondolkodásra, pedig az értékelés és a hatékony információhasználat bármely formája lehetetlen e nélkül.

A Grinnel Főiskolán végzett kutatások szerint a hallgatók többsége nem szeret olyan dolgokról vitatkozni vagy véleményt nyilvánítani, melyekről nem sok ismerete van. Akiknek határozott véleményük van egy témában, azok is inkább saját gondolataik kinyilvánítását tartják fontosnak, mint a másik véleményének meghallgatását, vagy újabb infor-

máció szerzését. Ritkán osztanak meg társaikkal olyan információkat, melyeket önállóan találtak, vagy véleményüket, melyeket a kapott információ alapján alakítottak ki. Szerintük a másokkal való vita csak arra szolgál, hogy meggyőzzünk másokat a saját igazunk érvényességéről, és csak 2,5%-uk gondolja úgy, hogy ezeken a beszélgetéseken új információt is szerezhetnek. A diákok csak 13%-a véli fontosnak maga számára a tudományos információkat, például statisztikák, vizsgálatok eredményeit. Az említett kutatásban a hallgatók úgy gondolják, hogy kényelmetlen számukra, ha tudásukat vagy véleményüket megkérdőjelezzik, ezért inkább kerülnek a vitákat és lehetőleg megegyezésre törekednek. Olyan tulajdonságok, mint rugalmasság, a másik véleményének megértése, saját véleményük újra gondolása, nyitottság és jól informáltság nem igazán voltak fontosak a vizsgálatban részt vett diákok számára.

Howard Gardner „Többszörös intelligencia” elméletében az általánosan is ismert nyelvi és matematikai-logikai intelligencia mellett megkülönböztet tér-vizuális, testi-kinetikus, zenei, interperszonális és intraperszonális intelligenciákat is. A hagyományos oktatási módszerek a nyelvi és a matematikai intelligenciával rendelkező diákoknak kedveznek, de a vizsgálatok szerint az Y generáció tagjai között egyre többen vannak olyanok, akik vizuális vagy kinetikus úton oldanak meg problémákat és sajátítanak el ismereteket. Kisebb változtatásokkal, mint például gyakorlati feladatokkal, ábrák és táblázatok beiktatásával segíthetjük az információ befogadását és megmaradását.

Az Y generációs diákok számára az információkeresésben az időtényező az egyik legfontosabb. A cikk szerzője ezért azt javasolja az oktatóknak és könyvtárosoknak, hogy a keresési technikák és stratégiák oktatásánál, vagy a könyvtárak weblapjainak bemutatásánál emeljék ki, hogy a diákok ezek használatával időt takaríthatnak meg.

Az egyik vizsgálatban a diákokat arra kérték, hogy írják le, milyen lenne a számukra ideális információkereső gép. Az általuk leírt „álmógép” gondolatolvasó, természetes nyelvet használ, felismeri az emberi hangot, hordozható, mindenhol elérhető és egy lépcsőben megoldja az információs igényeket. Kétséges, hogy ilyen gép készül-e valaha, de a vizsgálatot végzők megjegyezték, hogy az „álmógép” sok tulajdonságában emlékeztet a tájékoztató könyvtárasra.

Nem meglepő, hogy a legtöbb vizsgálat azt erősítette meg, hogy az Y generáció tagjai számára az internet az elsődleges információforrás, legyen szó személyes, tudományos vagy szakmai információról. Míg egy 1999-es vizsgálatban 40-50% azok aránya, akik az internet elsőbbségét hirdetik, addig 2002-ben már 71%-ra nő az arányuk. A vizsgálatokból kiderül, hogy az idő mellett az információ könnyű megszerzhetősége is nagyon fontos a hallgatók számára, nem említik azonban a pontosságot. A főiskolai és egyetemi tanárok oktatók között végzett felmérés rámutatott, hogy a tanárok 73%-a minden kritérium nélkül elfogadja az interneten talált információk alapján készült dolgozatokat. Ha a pontos és jó minőségű információk keresését ösztönző motivációk közül kiiktatódnak az oktatói elvárások, akkor természetes, hogy a diákok a számukra egyszerűbb és időt kímélő internet felé fognak fordulni. Az OCLC-n végzett vizsgálatok szerint habár a diákok 66%-a úgy véli tudja, milyen információt használhat az internetről a dolgozatai elkészítéséhez, csak 50%-uk ért egyet teljesen azzal, hogy az interneten talált információk elfogadhatóak a feladataikhoz.

Vannak azonban biztató jelek is, mert az Idaho Egyetem Könyvtárában végzett kutatások szerint a hallgatók az információkeresésben az egyszerű használhatóság mellett a megbízhatóságot, pontosságot, elérhetőséget és a megfelelő árat is fontos tényezőnek tartják. A múltban az információ megszerzésének legfőbb akadálya az volt, ha fizikailag

nem lehetett hozzáférni a dokumentumokhoz, azaz nem volt a polcon vagy a raktárban. Ma már a megkérdőjelezhető érvényesség és a weblapok helyének be nem azonosíthatósága a diákok által leggyakrabban említett probléma. Az a tény, hogy a diákok megkérdőjelezik az interneten talált információkat, már örömmre adhat okot, hiszen mutatja, hogy kritikus gondolkodással fordulnak az interneten talált információk felé.

A kritikus gondolkodás hosszú, több lépcsős kognitív fejlődés során alakul ki. A diákok különböző információkeresési és értékelési készségekkel érkeznek a főiskolákra és egyetemekre, de az oktatók segíthetik őket a kritikus gondolkodás kialakításában, ha előadások megtartása helyett és mellet gyakorlati feladatokat adnak a hallgatóknak, vagy kérdések feltevésére és vitákra bátorítják őket.

(Bognárné Lovász Katalin)

Olvasáskutatás

05/271

KRASHEN, Stephen – SHIN, Fay: Summer reading and the potential contribution of the public library in improving reading for children of poverty = Public Libr. Q. 23.vol. 2004. 3/4.no. 99-109.p. Bibliogr.

A nyári olvasás jelentősége és a közkönyvtár szerepe a szegény gyerekek olvasási készségének javításában

Gyermekolvasó; Ifjúság nevelése olvasására; Köz-művelődési könyvtár

[A forrás-folyóirat az alábbi címen szerezhető be: HAWORTH DOCUMENT DELIVERY CENTER, Haworth Press, Inc., 10 Alice Street, Binghamton, N. Y. 13904]

A kutatások azt mutatják, hogy az iskolaév idején igen kevés a különbség a szegény, illetve a jómódú családból származó gyerekek olvasási előmenetele

között. A különbség a nyári szüenidőhöz kapcsolódik. A gazdag családok gyermekei nyáron jobban haladnak, ezért idővel az itt szerzett előny lényeges különbséget eredményez a társadalmi osztályok között az olvasás tekintetében. E különbségnek egyszerű a magyarázata. A gazdagabb gyerekek nyáron többet olvasnak, mégpedig azért, mert könnyebben hozzáfutnak a könyvekhez, nemcsak otthon, hanem egyéb helyeken is. Kutatások bizonyítják, hogy a közkönyvtárak gyengébb minőségű állományokat és szolgáltatásokat kínálnak a szegényebb gyerekeknek. A könyvekhez való nyári hozzáférés hiányosságait nyilvánvalóan a közkönyvtári szolgáltatások javításával lehetne megoldani.

(Autoref.)

Lásd még 231

Használók képzése

05/272

BARSKY, Elena – BAR-ILAN, Judit: From the search problem through query formulation to results on the web = Online Inf.Rev. 29.vol. 2005. 1.no. 75-89.p. Bibliogr.

Az internetes információkeresés oktatása a jeruzsálemi Héber Egyetemen

Gépi információkeresés; Használók képzése -felsőoktatásban; Számítógép-hálózat

Elsőéves könyvtárszakos hallgatóknak két egyforma információkeresési feladatot kellett megoldaniuk. Az első keresést megelőzően semmilyen segítséget sem kaptak, a második feladat előtt viszont meghallgattak egy előadást, amely a szerzők által kidolgozott internetes keresési segédletre épült. A két keresés eredményeit elemezték és összehasonlították.

Az előadás jelentősen hozzájárult a jobb eredményekhez. Több problematikus keresési magatartásra fény derült, aminek nyomán sikerült lényegesen jobb eredményeket elérni. Ilyen problémák voltak például a következők: a hallgatók nem tudták, hogyan kell új vagy eltérő szókészletet használni a keresés során; csak az adott feladatot tekintették a kulcsszavak forrásának; nem ismerték a kereskedelmi forrásokat.

(Autoref. alapján)

05/273

HADENGUE, Véronique: E-learning for information literacy: a case study = *Libr.Rev.* 54.vol. 2005. 1.no. 36-46.p. Bibliogr.

Számítógépes oktatás az információkeresés tanításához – esettanulmány

Esettanulmány [forma]; Használók képzése -felsőoktatásban; Információkeresés; Oktatás -számítógéppel

A cikk egy svájci projektet ismertet (Swiss Virtual Campus), amelynek keretében kifejlesztettek egy számítógépes oktatócsomagot közgazdász- és fogorvos-szakos hallgatók számára. A cikk bemutatja, hogy a számítógéppel segített oktatás (Computer-assisted learning, CAL) hatékonyan használható az információs jártasság előmozdítására úgy az egyetemen belül, mint a távoktatásban. Részletesen ismerteti a CALIS (Computer-assisted learning for information searching) projekt három modulját, végül kitér a program jövőbeli lehetőségeire.

(Autoref. alapján)

05/274

SMITH, Stefan A.: Designing collaborative learning experiences for library computer classrooms = *Coll. Undergrad.Lib.* 11.vol. 2004. 2.no. 65-83.p. Bibliogr.

A csoportos vagy közös tanulási módszer alkalmazása a használók képzésére a könyvtári számítógépes oktatóterekben

Használók képzése -felsőoktatásban; Gépi információkeresés; Oktatási módszer; Számítógép-hálózat

[A forrás-folyóirat az alábbi címen szerezhető be: HAWORTH DOCUMENT DELIVERY CENTER, Haworth Press, Inc., 10 Alice Street, Binghamton, N. Y. 13904]

A számítógépes ismeretek elsajátítása a gyakorlatban általában egyéni úton történik. Egy számítógépes teremben a hallgatók a gépek előtt ülve egyénileg oldják meg a feladatokat. A Wisconsin Egyetem Murphy könyvtárban évente közel 5000 résztvevőnek oktatják a számítógépes ismereteket, több módszert is kipróbálva a leghatékonyabb elsajátítás érdekében. 2002-ben a cikk szerzője részt vett egy kísérletben, amelyben a csoportos tanulás módszerével oktattak különböző információs jártassággal rendelkező hallgatókat.

Ahhoz, hogy a csoportos tanulás módszerét hatékonyan tudják alkalmazni a gyakorlati számítógépes ismeretek elsajátítására, több szempontot is figyelembe kell venni:

☉ *A fizikai környezet kialakítása*

A leghatékonyabban alkalmazható a módszer akkor, ha a tanulási környezet (számítógépes asztalok, székek, kivetítők) is ennek a célnak megfelelően van kialakítva. A Murphy Könyvtárban a csoportos tanulás színterét úgy alakították ki, hogy a terem közepén speciális asztalokat helyeztek el, melyhez 4 vagy 5 hallgató ülhet le, és a fal mellett egyéni munkahelyeket is kialakítottak

☉ *A tanulók hozzáállása*

Az ehhez a tanulási módszerhez nem szokott hallgatók esetében több probléma is felmerült: vonakodva alakították ki csoportokat, és a beszélgetés, a közös munka is nehezen indult. Ezek azonban csak átmeneti problémák voltak, és rövid időszak

után megoldódtak. Az oktató könyvtárosok több módszerrel is próbáltak ezen a kezdeti nehézségen segíteni:

- Előzetesen felkészítették a csoportokat az újfajta módszerre.
- Bátorították a hangos és szabad beszélgetést.
- Minden csoporttag számára egyénre szabott feladatokat adtak (billentyűzet kezelője, szövivő, stb.).
- Megkérték a csoporttagokat, mutakozzanak be egymásnak – még ha ismerték is egymást –, néhány személyes adatot is hozzá téve a szokványos bemutatkozáshoz.

☉ *A csoportos tanulást irányító könyvtáros személyisége*

A csoportos tanulás színhelye, atmoszférája különbözik az egyéni tanulástól; sokkal zajosabb, spontánabb és szerzetlennek tűnik. Számos könyvtáros úgy gondolja, hogy a csönd és a szigorú figyelem a hatékony tanulás kulcsa, de a szerző vizsgálatokra hivatkozva cáfolja ezt az állítást. Véleménye szerint a csoportos tanulást irányító könyvtárosoknak a csoportos tanulás folyamatában néhány dolgot másként kell kezelniük. Egyrésztől aktívan be kell vonni a tanulókat a tanítás folyamatába a célok, az elvárások ismertetésével, másrésztől pedig egy háttérben irányító, megfigyelő szerepet is vállalni kell.

☉ *Az időbeosztás*

A foglalkozások időtartamának helyes beosztása, a frontális és csoportmunka megfelelő arányának megtalálása igen fontos feladat a csoportos tanulás megtervezésénél. Az egyes feladatokra szánt idő beosztása, az óra elcsúszása megoldható a következő technikákkal:

- Világosan közölni és mérni kell az egyes feladatokra szánt időt.
- A csoport munka alatt folyamatosan jelezni kell a csoportoknak a fennmaradó időt.
- Elegendő időt kell hagyni az óra eleji ismertetésre és az óra végi összegzésre.

☉ *Módszertani kérdések*

A tanórákat három részből építették fel. Az első rész a tanári magyarázat, második a tényleges csoportmunka. A foglalkozás vége mindig egy beszélgetés az egész tanuló csoport bevonásával. Ez a tulajdonképpeni „feldolgozás”, mely a legfontosabb része a csoportos tanulásnak, mert ilyenkor erősödik meg az óra folyamán felfedezéssel és gyakorlással elsajátított tudás. A csoportos feladatok úgy épülnek fel, hogy rövid, gyorsan megoldható feladatok és nagyobb elmélyülést kívánó feladatok váltják egymást, hogy a csoport érdeklődését az óra végéig fenntartsák. A gyakorlati feladatok megoldása közben a könyvtáros egyik csoporttól a másokig megy, felelve kérdéseikre, segítve haladásukat. Ilyenkor remek alkalom nyílik arra, hogy olyan kérdéseket és hibákat jegyezzen fel, amelyeket az óra végén az egész osztállyal megoszthat, rámutatva a hiba eredetére és a lehetséges megoldásokra.

A csoportos tanításban részt vett könyvtárosok számára ezek az órák pozitív élmények voltak, és úgy vélik, hogy a diákok hatékonyan tudtak együtt dolgozni és feladatokat megoldani.

(Bognárné Lovász Katalin)

05/275

Teaching library = BuB. 57.Jg. 2005. 1.no. 28-61.p.

Res. angol és francia nyelven

Az oktató könyvtár. Tematikus szám, 7 cikk

Egyetemi könyvtár; Felnőttoktatás; Használói szokások; Használók képzése; Ifjúság nevelése olvasásra; Városi könyvtár

Ha a német könyvtárak felelősségteljes szerepet akarnak vállalni a társadalomban, munkájuk szerves részévé kell tenniük használóik oktatását és továbbképzését, más szóval ún. „oktató könyvtárrá” (teaching library) kell szerveződniük, hasonlóan az Egyesült Államokban és a skandináv országokban már elterjedt gyakorlathoz. A jelen tematikus szám

az oktató könyvtárral kapcsolatos németországi tapasztalatokról számol be. *Doris Schneider* különböző felsőoktatási könyvtárak tapasztalatait ismerteti. *Anne Oechtering*, a groningeni egyetemi könyvtár (Hollandia) könyvtárosa azt a kérdést vizsgálja, hogy az egyetemen folyó moduláris oktatási rendszer milyen feladatokat ró a könyvtár képzési funkciójára. *Ulrike Scholle* a Münsteri Egyetemi és Tartományi Könyvtár moduláris képzési programját ismerteti. *Christiane Bornett* és *Katrin Seewald* a berlini Friedrichshain-Kreuzbergi kerületi könyvtár munkatársai arról számolnak be, hogyan sikerült

az oktató könyvtár koncepcióját a gyermek- és ifjúsági, valamint a hátrányos helyzetű olvasók esetében megvalósítani. Két további cikkben *Joana Petsonias* (Göppingeni Városi Könyvtár) és *Diana Howe* (Brandenburgi Regionális Könyvtár) a közkönyvtárakban szerzett tapasztalataikat ismertetik. *Végül Christine Hohnschopp* és társszerzői bemutatják, hogy a saar-vidéki regionális könyvtári hálózat közművelődési és a felsőoktatási könyvtárai hogyan támogatják az oktatók és a tanulók konkrét igényeit a továbbképzésben.

(Autoref. alapján)

INFORMÁCIÓELŐÁLLÍTÁS, -MEGJELENÍTÉS ÉS TERJESZTÉS

Digitalizálás

05/276

HOLLEY, Rose: Developing a digitisation framework for your organisation = *El.Libr.* 22.vol. 2004. 6.no. 518-522.p.

Digitalizálási terv készítése egy egyetemi könyvtárban

Digitalizálás; Egyetemi könyvtár; Fejlesztési terv

Az új-zélandi Auckland Egyetem könyvtára 2001-ben létrehozta a Digital Projets Librarian (digitális projektekért felelős könyvtáros) munkakört. Mielőtt bármilyen digitalizálási projektbe kezdenének, e könyvtárosnak több feladatot is el kell végeznie; ezek határozzák meg a digitalizálási projektek kere-

teit. Ilyen feladatok: a szóba jöhető projektek leltárba vétele, a digitalizálás népszerűsítése, a személyzet képzése és továbbképzése, együttműködés és kapcsolatok szervezése, pénzügyi támogatás szerzése, a projektek beindítása; az információtechnológiai infrastruktúra fejlesztése, stratégiai tervezés és szabályzat-alkotás. Az egész struktúra középpontjában a szabályzat áll. A cikk részletesen ismerteti minden felsorolt feladatot, megemlítve, hogy azzal kapcsolatban mit végeztek el, és mit tanultak belőle. A közreadott tapasztalatok és ajánlások célja, hogy segítséget nyújtson a digitalizálást tervező szervezeteknek a projekt kereteinek kifejlesztésében.

(Autoref.)